

HRVATSKO
DRUŠTVO
LIKOVNIH
UMJETNI
KA I STRE

Nakladnik:

Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Istre
Zagrebačka 4, 52 100 Pula - Pola

Za nakladnika:

Milan Marin, predsjednik

Likovni postav:

Milan Marin

Grafičko oblikovanje:

Iva Gašparić

UMJETNOST
I POLITIKA

I БОГІІІІКУ
ΩWΓEΠOΣI

GALERIJA HDLUI

5. 6. - 20. 7. 2020.

Zagrebačka 4, 52100 Pula - Pola

Otvoreno svakim radnim danom od 09.00 do 15.00 sati / tel: 052 214 408 /

e-mail: hdlu.istre@inet.hr / www.hdluistre.hr

POLITIKA U UMJETNOSTI I UMJETNOST U POLITICI

U suvremenom smislu pojam „umjetnost i politika“ podrazumijeva ne samo usko djelovanje političke umjetnosti kao žanra, nego ukupan dinamički odnos politike i umjetnosti u stvarnom životu, njegov aktivan odnos u neoliberalnom kapitalizmu i svim segmentima društvene zajednice.

Za razliku od predmodernističke umjetničke prakse, koja je egzistirala kao političko sredstvo feudalne elite i klera, u modernizmu novostvoreno građansko društvo prepoznaje umjetnost kao mogućnost vlastite afirmativne snage te u skladu s tim estetika modernizma postaje prostor klasne i političke borbe rastuće buržoazije i građanskog društva.

Izgradnjom umjetničkog sistema, infrastrukturom odvojenom od feudalnih i crkvenih utjecaja, umjetnost postaje instrument političke borbe i u njenoj autonomnosti prepoznamo težnju građanskog društva koje svoju narastajuću ekonomsku moć želi učvrstiti kao političku snagu neovisnu od patronata države i crkve.

Dakle, modernizmom počinje politizacija umjetnosti ne više samo u smislu teme i forme, nego i organizacije i umrežavanja umjetnosti u institucionalni okvir, pod kojim podrazumijevamo sav taj novi prostor - od muzeja, galerija, ateljea, sajmovi do kustosa, kuratora i umjetničke kritike. Postmodernistička umjetnička praksa od sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća obračunava se s historicizmom visokog modernizma koristeći kolaž, pastiš, citat, montažu i sl., te tako postavlja kanon da su pluralnost i heterogenost povijesnih tragova uvjet umjetničkog stvaranja na postmodernistički način.

Sredinom devedesetih eklektični postmodernizam kao pastiš povijesnog i suvremenog podvrgnut je kritici teorijske prakse s ciljem obrata ka suvremenosti.

Ovaj obrat s formalistički orijentirane povijesti moderne umjetnosti ka studijama suvremene vizualne kulture usmjerio je interes različitih umjetničko-teorijskih praksi sredinom devedesetih prema kulturi zabave, potrošnje, politike, medija i svih oblika svakodnevice, čime je kontekst visoke umjetnosti relativiziran, a hipertrofirana interpretacija marginalizirala je umjetnički predmet i ukinula imperativ zanatske izvrsnosti kao jedan od uvjeta umjetničke proizvodnje, drugim riječima ovo razdoblje karakterizira zasićenost svijeta umjetnosti klasičnim likovnim izrazom i histerično traženje nove arene za umjetničku praksu.

Ova suvremena umjetnička zbivanja koja postavljamo u razdoblje na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće karakteriziraju uporaba dokumentarnog materijala, rad na društvenoj stvarnosti i umreženje umjetničkih praksi u neposredan trenutak suvremenosti.

Govorimo li o odnosu umjetnosti i politike, nezaobilazna tema je performativna umjetnost, koja se kao umjetnički aktivizam ustalila na umjetničkoj sceni od početka 20. st., odnosno stupanjem na scenu povijesnih avangardi: futurizma, dadaizma, nadrealizma itd.

Međutim, sam naziv "performativno" uveden je dosta kasnije, kada ga je u teoriju jezika uveo John Austin 50-ih godina prošlog stoljeća na svojim predavanjima na sveučilištu Harvard. Radi o jezičnim formulama koje su sposobne obavljati određene radnje, dakle ne samo da opisuju stanje stvari, pojma, predmeta ili događanja, nego u okviru određenih institucionalnih okvira mogu proizvesti radnje, uključivo sa svim posljedicama takvog čina.

U drugoj polovici 20. stoljeća Judith Butler u svojim istraživanjima rodni identiteta proširila je pojam performativnog i na događanja. Riječ je o radnjama koje, prema njenom istraživanju, utječu na formiranje spolnog identiteta u razdoblju odrastanja svakog pojedinog individuuma, drugim riječima o nametnutim konvencijama u ponašanju i djelovanju koje se sugestivno provode u infantilnoj dobi, a u cilju naglašene dihotomije spolova.

Kroz cijelo 20. stoljeće umjetnost i politika stvorili su neraskidivu vezu. Od Marinettijevih futurista i njihovih bučnih ratnohušakačkih manifesta preko dadaističke kritike društva i umjetnosti do umjetničkih politika 70-ih godina i njihovog utopijsko-romantičnog djelovanja u smislu duhovnog preporoda, s umjetnošću kao temeljnom kategorijom u stvaranju boljeg i pravednijeg društva. U pokretima postmodernizma s kraja 20. stoljeća i suvremenim događanjima s početka 21. stoljeća performativna umjetnost kao političko djelovanje postaje nezaobilazan dio umjetničke scene.

Teorijski i predavački performans na početku 21. stoljeća pojavljuje se kao kulturno i političko djelovanje u umjetničkoj praksi kustosa i umjetnika koje se referira na teorije nacije, rase, generacije i roda. Primjeri performativne akcije u sferi rodni identiteta su: Adrijan Piper, koja radi s društveno normativnim diskursima rodnog, rasnog i klasnog identiteta; Holi Hyugg s lezbijskim, Marina Abramović s heteroseksualnim, a Tim Miller s queer identitetom. Ovim je autorima teorija jedan od instrumenata za eksplikacije i diskurs represivnih politika u suvremenim društvima.

Politički i ideološki problemi s kojima se susreću tranzicijske države istočnog bloka tema su umjetnika iz tog geografskog područja: Kulika, grupe Irwin, Dragana Živadinova, Petera Mlakara i dr. Iako radovi ovih umjetnika nisu izrazito teorijski, teško se mogu razumjeti bez teorijskog dijela koncepta.

Beogradska grupa TKH (teorija koja hoda) radi na području statusa umjetnosti u teorijsko-fobičnim tranzicijskim društvima. TKH projekti ukazuju na problemsko djelovanje i interaktivan odnos između umjetničke prakse kao materijalne prakse i teorije.

Uporaba pojma „teorijski performans“ odnosi se i na pojavu teatralizacije filozofije, čiji se počeci postavljaju u vrijeme Friedricha Nietzschea i označavaju kraj filozofske metafizike koja se transformirala u retoriku. Filozofska predavanja Martina Heideggera preko Jacquesa Lakana, Jacquesa Derride, Jeana Baudrillarda, Petera Sloterdijka i Ortege y Gaseta, jezičnih igri Ludwiga Wittgensteina do Slavoj Žižeka postala su performativna događanja koja često prerastaju u filozofsko-medijski spektakl.

Teorijski performans i njegova podvrsta predavački performans (lecture performance) krajem 20. i početkom 21. stoljeća postaju uvriježena umjetnička praksa koja, za razliku od šamanističkog rituala u performansu 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća (J. Beuys) koristi teorijsko-kognitivni pristup temama kao što su: umjetnik, znanje, moć, tehnologija i umjetnost, kao i dinamici njihovih međusobnih odnosa.

Zapravo se radi o epistemološko-kritičkom pristupu ovim temama u obliku rasprave ili izlaganja, dakle koje dijalektički ili retorički obrađuju mjesto umjetnosti u kulturalnoj i društvenoj proizvodnji, odnos između materijaliziranog umjetničkog djela kao centra tradicionalne modernističke fenomenologije i dematerijaliziranim vrstama kao centrima suvremene umjetničke prakse u polju izlaganja, izvođenja ili drugih oblika umjetničkog aktivizma, kao i znanja o umjetnosti, što podrazumijeva promjenu prirode znanja o umijeću stvaranja, kao i recepciji umjetnosti. U suvremenoj umjetničkoj praksi kritička refleksija postala je bitan faktor u izvođenju umjetnosti. Ovaj oblik interdisciplinarnosti gdje interpretacija postaje dominantan dio vizualne umjetnosti predavački performans, pokazao je kako se znanje o umjetnosti, znanje u umjetnosti i znanje izvan umjetnosti formuliraju i posreduju između društvenih i kulturalnih formacija.

Ovaj kratki povijesni pregled ukazuje na permanentnu promjenu u odnosima umjetnosti i politike. O dinamici i artikulaciji tih odnosa. To bi na neki način bio uvod u promišljanje suvremenog trenutka koji nam nameće taj odnos, a koji će dionici ovog projekta pokazati u svojim djelima.

Milan Marin

IZLAŽU:

Ivana Bajcer, Ljiljana Barković, Tomislav Brajnović, Slađan Dragojević, Branko Gulin, Aida Hebib Raguž, Anja Jelaska, Branko Kolarić, Silvana Konjevoda, Miranda Legović, Slavica Marin, Ivan Midžić, Ivica Nikolac, Ivana Ognjanovac, Vedran Ružić, Karlo Paliska, Vera Kos-Paliska, Branka Popov Ostojić, Davor Rapaić, Mare Šuljak i Andrej Zbašnik.